طبیعت زخمی زاگرس زیر کوه زباله

گزارش

شهرزاد رحمتی‌پور

کهگیلویه و بویراحمد، سرزمینی که نامش با جنگل‌های بلوط، رودخانه‌های خروشان و کوهستان‌های زاگرس گره خورده، امروز با بحرانی مواجه است که آرام، خزنده و بی‌صدا، بنیان محیط‌زیست و سلامت ساکنانش را تهدید می‌کند. رشد جمعیت شهری، افزایش گردشگران، تغییر الگوی مصرف و نبود یک نظام یکپارچه مدیریت پسماند، باعث شده تولید روزانه زباله در شهرها و روستاهای این استان به سطحی نگران‌کننده برسد؛ زباله‌هایی که نه بازیافت می‌شوند، نه اصولی دفن و نه راهی برای پیشگیری از پیامدهای‌شان ارائه می‌شود. در یاسوج، به‌عنوان مرکز استان، روزانه صدها تن پسماند خانگی و شهری تولید می‌شود که بخش عمده آن بدون تفکیک، در سایت‌هایی دفن می‌شود که نه جانمایی مناسبی دارند و نه زیرساخت‌های زیست‌محیطی لازم. حاصل این وضعیت، فراتر از مخدوش شدن چهره طبیعت است؛ نفوذ شیرابه‌ها به خاک، تهدید منابع آب شرب، افزایش جمعیت جانوران موذی، آسیب به پرندگان و حیات‌وحش و شکل‌گیری کانون‌های بالقوه بیماری، زمین و زمان را به ستوه آورده است.

■■■

برآوردهای رسمی و میدانی نشان می‌دهد؛ میزان تولید زباله در استان کهگیلویه‌وبویراحمد طی یک دهه اخیر رشد قابل توجهی داشته است. تنها در شهر یاسوج، روزانه بین ۱۴۰ تا ۲۰۰ تن پسماند شهری تولید می‌شود؛ رقمی که با احتساب شهرهای دیگر مانند دهدشت، گچساران، دوگنبدان و روستاهای اطراف، حجم پسماند استان را به یکی از چالش‌های جدی مدیریت شهری تبدیل کرده است.

نکته نگران‌کننده، صرفاً حجم زباله نیست، بلکه کیفیت مدیریت آن است. بخش عمده زباله‌ها به‌صورت مخلوط، تر، خشک، صنعتی، کشاورزی و حتی نخاله ساختمانی جمع‌آوری و دفن می‌شوند؛ بدون تفکیک از مبدأ، بدون پردازش مؤثر و بدون کنترل استاندارد شیرابه که همین امر میزان آسیب به محیط‌زیست را دوچندان می‌کند.

در مناطق روستایی، وضعیت پیچیده‌تر است. نبود سیستم منظم جمع‌آوری باعث‌شده سوزاندن زباله، رهاسازی در طبیعت یا دفن غیراصولی به یک رویه عادی تبدیل شود؛ روش هایی که خاک، آب و تنوع زیستی منطقه را به‌شدت تحت فشار قرار داده است.

■ وقتی جانمایی، بحران می‌سازد

یکی از اصلی‌ترین چالش‌های مدیریت پسماند در کهگیلویه‌وبویراحمد، جانمایی و عملکرد سایت‌های دفن زباله است. دفن پسماند در ارتفاعات، بدون لایه‌بندی مهندسی، سیستم جمع‌آوری شیرابه و تصفیه‌خانه، باعث شده آلودگی به‌تدریج به سفره‌های آب زیرزمینی نفوذ کند.

در اطراف برخی سایت‌ها، جریان‌های سطحی آب و مسیل‌ها، شیرابه را به سمت اراضی پایین‌دست، باغات، روستاها و حتی منابع تأمین آب شرب هدایت می‌کنند. این مسئله نه‌تنها تهدیدی زیست‌محیطی، بلکه یک چالش مستقیم برای سلامت عمومی است؛ اتفاقی که آثار آن ممکن است سال‌ها بعد، در قالب افزایش بیماری‌ها خود را نشان دهد. همزمان، انباشت چندین‌متری زباله، زیستگاه جدیدی برای سگ‌های ولگرد، پرندگان لاشخور و جوندگان موزی ایجاد کرده که تعادل اکولوژیک منطقه را بر هم زده و خطر انتقال بیماری را بالا داده است.

نباید فراموش کنیم که کهگیلویه‌وبویراحمد یکی از غنی‌ترین استان‌های کشور از نظر تنوع زیستی است. اما رهاسازی زباله در طبیعت، این مزیت را به نقطه ضعف تبدیل کرده است. پرندگان با بلعیدن پلاستیک، جانوران با مصرف پسماندهای آلوده و حیات‌وحش با تخریب زیستگاهشان، هزینه مستقیم مدیریت نادرست زباله را می‌پردازند.

مشاهدات میدانی نشان می‌دهد؛ حضور زباله در حاشیه جاده‌ها، رودخانه‌ها و مناطق جنگلی، الگوی تغذیه برخی گونه‌ها را تغییر و آنها را به سکونت در نزدیکی سکونتگاه‌های انسانی سوق داده است؛ تغییری که هم برای انسان خطرناک است و هم برای حیات‌وحش و همین امروز باید برای آن چاره‌ای اندیشیده شود.

به گفته مهندس علی شاهیان، مدرس دانشگاه و کارشناس ارشد محیط‌زیست، در بسیاری از کشورهای اروپایی، زباله دیگر یک معضل صرفاً زیست‌محیطی نیست، بلکه یک منبع اقتصادی محسوب می‌شود.

او می‌گوید: «پایه این موفقیت، تفکیک از مبدأ است، چون شهروندان موظفند زباله‌تر، خشک، شیشه، کاغذ و پسماند خطرناک را جداگانه تحویل دهند.»

این کارشناس محیط‌زیست تصریح می‌کند: «در کشورهایی مانند آلمان، سوئد و هلند، دفن زباله به آخرین گزینه تبدیل شده و بیش از ۶۰درصد پسماند، بازیافت یا تبدیل به انرژی می‌شود. نیروگاه‌های زباله‌سوز با فناوری‌های کنترل آلاینده، بخشی از برق و گرمایش شهری را تأمین می‌کنند. همزمان، تولید کمپوست از زباله‌تر، کشاورزی پایدار را تقویت کرده است.»

شاهیان می‌گوید: «نکته کلیدی، حکمرانی یکپارچه پسماند است؛ از قانونگذاری سخت‌گیرانه و جریمه‌های بازدارنده گرفته تا آموزش عمومی و مشوق‌های اقتصادی. تجربه اروپا نشان می‌دهد؛ بدون مشارکت شهروندان و بدون سرمایه‌گذاری در زیرساخت، مدیریت پسماند موفق نخواهد شد؛ درسی که برای استان‌های طبیعت‌محور ایران، حیاتی است.»

گردشگری و تناقض توسعه

کهگیلویه‌وبویراحمد از استان‌هایی است که توسعه گردشگری به‌عنوان یکی از محورهای اصلی اقتصاد آن معرفی می‌شود. اما واقعیت میدانی نشان می‌دهد زیرساخت مدیریت پسماند، هم‌پای توسعه گردشگری رشد نکرده است. در ایام نوروز و فصل تابستان، حجم زباله در مناطق گردشگری، روستاهای هدف و حاشیه شهرها به‌طور ناگهانی افزایش می‌یابد؛ افزایشی که نه برنامه‌ای برای آن وجود دارد و نه ظرفیتی برای جمع‌آوری و پردازش. انباشت زباله در حاشیه رودخانه‌ها، تفرجگاه‌ها و مسیرهای کوهستانی، علاوه بر تخریب چشم‌انداز، ثابت می‌کند طبیعت، توان مدیریت خود را ندارد. این تناقض، در بلندمدت به تضعیف برند گردشگری استان و کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران این حوزه منجر خواهد شد.

شهرام مریدی، کارشناس خاک به «جوان» می‌گوید: «درحالی که زباله در شهرها و روستاهای کهگیلویه‌وبویراحمد به‌عنوان هزینه دیده می‌شود، تجربه‌های موفق داخلی و خارجی نشان می‌دهد؛ پسماند می‌تواند به منبع اشتغال، درآمد و سرمایه‌گذاری تبدیل شود. ترکیب بالای زباله‌تر در استان، ظرفیت مناسبی برای تولید کمپوست و استفاده در بخش کشاورزی ایجاد کرده است؛ ظرفیتی که تاکنون مغفول مانده یا به‌صورت محدود و غیرصنعتی استفاده شده است.»

او ادامه می‌دهد: «از سوی دیگر، بازیافت پلاستیک، کاغذ و فلزات می‌تواند زنجیره‌ای از مشاغل محلی ایجاد کند؛ مشاغلی که به‌ویژه برای جوانان روستایی و حاشیه‌نشین، جایگزینی پایدار در برابر مهاجرت به شهرهای بزرگ است. اما تحقق این ظرفیت، نیازمند چارچوب اقتصادی شفاف، تضمین خرید محصول بازیافتی و مشارکت بخش خصوصی است؛ عناصری که هنوز در سیاستگذاری پسماند استان به‌صورت جدی دیده نمی‌شود.»

■ خلأ حکمرانی پسماند

کارشناسان معتقدند کهگیلویه‌وبویراحمد برای عبور از بحران زباله، نیازمند یک بسته جامع است، تفکیک از مبدأ، اصلاح جانمایی سایت‌ها، راه‌اندازی واقعی واحدهای بازیافت، کنترل شیرابه و مهم‌تر از همه، تغییر نگاه به زباله از «دفع» به «مدیریت» باید در دستور کار قرار گیرد.

در غیر این صورت، آنچه امروز به‌عنوان یک چالش زیست‌محیطی دیده می‌شود، فردا به بحرانی اجتماعی و بهداشتی تبدیل خواهد شد؛ بحرانی که هزینه‌هایش به‌مراتب بیشتر از سرمایه‌گذاری امروز است. پایتخت طبیعت ایران، برای حفظ این عنوان، چاره‌ای جز آشتی با علم مدیریت پسماند ندارد.

شاهیان، کارشناس ارشد محیط‌زیست می‌گوید: «فراتر از حجم تولید زباله، آنچه وضعیت پسماند در کهگیلویه‌وبویراحمد را به یک بحران پایدار تبدیل کرده، خلأ حکمرانی منسجم در این حوزه است. مدیریت پسماند در استان میان نهادهای مختلفی تقسیم شده که هر کدام بخشی از مسئولیت را بر عهده دارند اما پاسخ‌گوی نهایی مشخص نیست. شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، فرمانداری‌ها، اداره کل محیط‌زیست و دستگاه‌های عمرانی، هر یک نقش دارند اما نبود یک فرماندهی واحد باعث شده تصمیم‌ها مقطعی، واکنشی و اغلب بدون پشتوانه مطالعاتی باشد.»

او تأکید می‌کند: «در چنین شرایطی، پروژه‌های پسماند اغلب به اقدام نمایشی تبدیل می‌شوند؛ سایت‌هایی که ساخته می‌شوند اما زیرساخت ندارند، کارخانه‌هایی که افتتاح می‌شوند اما به بهره‌برداری پایدار نمی‌رسند و طرح‌هایی که بدون ارزیابی زیست‌محیطی دقیق اجرا می‌شوند. نتیجه، انباشت هزینه‌های عمومی بدون دستاورد ملموس و تداوم وضعیت بحرانی است.»

■ نیازمند تغییر رویکرد

انباشت زباله و مدیریت ناکارآمد آن، پیامدهای اجتماعی پنهانی نیز دارد. کاهش کیفیت زندگی در محلات حاشیه‌ای، افزایش نارضایتی عمومی، افت ارزش زمین و مسکن در مجاورت سایت‌های دفن و شکل‌گیری تعارض میان شهروندان و مدیریت شهری، از جمله نتایجی است که به‌تدریج خود را نشان می‌دهد.

کارشناسان معتقدند کهگیلویه‌وبویراحمد برای خروج از چرخه تکرار بحران، نیازمند تغییر رویکرد از «دفع اضطراری زباله» به «مدیریت یکپارچه پسماند» است؛ رویکردی که در آن محیط‌زیست، اقتصاد، سلامت و توسعه محلی همزمان دیده شوند.

در غیر این صورت، بحران زباله همچنان به‌عنوان زخمی باز بر پیکره بام زاگرس باقی خواهد ماند؛ زخمی که هر سال عمیق‌تر می‌شود و هزینه ترمیم آن، سنگین‌تر.

خبر

احداث ۷۷۰ واحد مسکن محرومان به همت سپاه

مازندران

به گفته مدیرکل کمیته امداد مازندران در حال حاضر ۷۷۰واحد مسکن برای مددجویان این استان از سوی بسیج و سپاه این استان در حال احداث است.

میثم معافی‌چراتی، مدیرکل کمیته امداد مازندران در حاشیه آیین افتتاح طرح‌های مسکن و اشتغال در سوادکوه با قدردانی از همکاری گروه‌های جهادی، سپاه پاسداران و به ویژه سپاه ناحیه سوادکوه، گفت: به‌رغم شرایط جوی و بارش برف در منطقه کوهستانی کارمزد، با تلاش جهادگران، شاهد بهره‌برداری از واحدهای مسکونی در این منطقه هستیم.

وی با بیان اینکه امسال ۲۱۰واحد مسکونی برای جامعه هدف کمیته امداد استان افتتاح شده است یا تا پایان سال به بهره‌برداری خواهد رسید، افزود: درحال حاضر عملیات ساخت ۷۷۰واحد مسکونی دیگر در قالب تفاهمنامه با نهادهای حمایتی در سراسر مازندران ازسوی سپاه‌وبسیج درحال انجام است که این اقدام را می‌توان یک تحول بزرگ در حوزه تأمین مسکن مددجویان استان قلمداد کرد. این مسئول با اشاره به چالش تأمین زمین برای ساخت مسکن، از دهیاران سراسر استان خواست تا در صورت وجود زمین، نسبت به واگذاری آن برای مددجویان فاقد مسکن اقدام کنند، تصریح کرد: اگر زمین ازسوی دهیاری‌ها تأمین شود، گروه‌های جهادی در کنار بنیاد مسکن و کمیته امداد، ساخت مسکن را برای نیازمندان همان روستا با سرعت پیگیری خواهند کرد و این همکاری مخلصانه، رضایت مردم را که بزرگ‌ترین سرمایه است، به همراه دارد.

رضا مؤمنی، رئیس کمیته امداد امام خمینی(ره) سوادکوه نیز در ادامه این مراسم از افتتاح دو واحد مسکونی و یک طرح اشتغال در این شهرستان خبر داد.

وی با بیان اینکه برای ساخت این دو واحد مسکونی در مناطق سرخکلا و کارمزد، به ترتیب ۹۳۰ و ۸۰۰ میلیون تومان به صورت بلاعوض و معوض هزینه شده است، خاطرنشان کرد: طی سه سال اخیر، ۲۸واحد مسکونی با اعتباری بالغ بر ۲۸میلیارد تومان در سوادکوه ساخته و تحویل مددجویان شده است.

این مسئول مشارکت سپاه، بسیج سازندگی، بنیاد مسکن، گروه‌های جهادی، مراکز نیکوکاری، دهیاران و بخشداران را عامل اصلی توفیق در اجرای این پروژه‌ها برشمرد.

مؤمنی با اشاره به عملکرد این نهاد در حوزه اشتغالزایی اشاره کرد و گفت: در دهه فجر امسال یک واحد شیرینی‌فروشی نیز به عنوان طرح اشتغال در شهرستان افتتاح شد.

خانه حاج آقا علی رفسنجان، بزرگ‌ترین خانه خشتی جهان

مرزپرگهر

یکی از مناطق دیدنی در استان کرمان خانه تاریخی و خشتی حاج آقا علی است که در ۶کیلومتری شهر رفسنجان قرار دارد.

■■■

خانه حاج‌آقا علی یکی از نمونه‌های منحصر به فرد خانه‌های ایرانی در شهرستان رفسنجان استان کرمان است که در دوره قاجاریه از سوی حاج‌آقا علی تاجر مشهور رفسنجانی احداث شده است و در بخش‌های مختلف آن ظرائفی از سبک معماری عصر قاجاریه به چشم می‌خورد.

گچبری‌های زیبا و تماشایی، طاق نماهای باشکوه، کلاه فرنگی و آجرنماهای حیاط از مهم‌ترین ویژگی این بناست.

تزئینات داخلی عمارت را طرح‌هایی از گل‌وگلدان تشکیل می‌دهند که در نوع خود کم‌نظیر است. این مجموعه شامل بازار، آب انبار، مسجد و حمام است.

این خانه خشتی بزرگ به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و زیباترین خانه‌های خشتی جهان به شمار می‌رود. با زیربنایی بالغ بر ۷هزارمتر مربع دارای چهاربخش اصلی حوضخانه، شاه‌نشین، پاییزی و زمستانی همراه با ۱۸۶اتاق هفت دری، پنج دری، سه دری و پستو است. همچنین چهار حیاط، راهروهای سرپوشیده و روباز و سه هشتی به عنوان قسمت‌های ارتباطی این خانه هستند.

در ساخت این بنا از مصالح بومی کویری استفاده شده است که به صورت هدفمند با موقعیت جغرافیایی و آب‌وهوای آن منطقه سازگاری دارند. همچنین معماری این مکان ترکیبی از معماری ایرانی، رومی، اروپایی، یونانی و هندی است.

کاهش آلاینده ها با رسیدن گاز به نیروگاه شازند

مرکزی

مدیرکل حفاظت محیط زیست استان مرکزی گفت: با تزریق روزانه ۲میلیون مترمکعب گاز طبیعی به نیروگاه حرارتی شازند، درحال حاضر شاهد کاهش آلاینده در این شهرستان هستیم.

امیر انصاری، مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان مرکزی گفت: تخصیص روزانه ۲میلیون مترمکعب گاز طبیعی به نیروگاه حرارتی شازند گامی مؤثر در راستای کاهش آلاینده‌های هوا و همچنین اجرای دقیق مصوبات کارگروه ملی کاهش آلودگی هواست. وی با بیان اینکه درحال حاضر واحدهای ۳ و ۴ نیروگاه حرارتی شازند با سوخت گاز در مدار قرار گرفته‌اند؛ افزود: در این راستا استمرار تأمین گاز برای این واحد عظیم صنعتی می‌تواند تأثیر محسوسی بر بهبود شاخص‌های کیفی هوای اراک داشته باشد. این مسئول با اشاره به اینکه تخصیص این میزان گاز طبیعی به نیروگاه شازند، با هدف جایگزینی سوخت‌های مایع و کاهش مصرف سوخت‌های سنگین صورت گرفته است. ادامه داد: این اقدام نقش مهمی در کاهش انتشار ذرات معلق، دی‌اکسیدگوگرد و سایر آلاینده‌های شاخص خواهد داشت. انصاری به شرایط خاص آلودگی هوا در اراک اشاره داشته و در این رابطه تصریح کرد: پایش مستمر عملکرد زیست‌محیطی نیروگاه حرارتی شاند و اجرای دقیق مصوبات ملی کاهش آلودگی هوا با جدیت از سوی اداره کل حفاظت محیط‌زیست استان مرکزی پیگیری می‌شود.

اعزام کاروان‌های سلامت به مناطق دورافتاده

خوزستان

سرپرست معاونت امور داوطلبان جمعیت هلال احمر خوزستان از اعزام ۱۳کاروان سلامت به مناطق محروم و کم‌برخوردار استان خبر داد.

محسن علیزاده، سرپرست معاونت امور داوطلبان جمعیت هلال‌احمر خوزستان در حاشیه بازدید از فعالیت کاروان‌های سلامت گفت: در راستای تحقق اهداف بشردوستانه و ارتقای سطح سلامت در مناطق دورافتاده، ۱۳کاروان سلامت با همت خیران و داوطلبان جمعیت هلال‌احمر در شهرستان‌های دزپارت، هفتکل، اندیمشک، مسجدسلیمان، کارون، کرخه، خرمشهر، شادگان، دزفول، شوشتر، هندیجان، شوش و رامهرمز مستقر شدند. وی افزود: در جریان این اعزام‌ها، در مجموع ۷۶۵نفر از ساکنان این مناطق ازسوی پزشکان متخصص، عمومی و دندانپزشکان مورد ویزیت و معاینه رایگان قرار گرفتند. همچنین در کنار خدمات درمانی، داروهای مورد نیاز بیماران به ارزش حدود ۲میلیارد و ۶۰۰میلیون ریال تأمین و به صورت کاملاً رایگان در اختیار مراجعان قرار گرفته است. این مسئول گفت: علاوه بر خدمات پزشکی، ۲هزار و ۴۱۰ بسته بهداشتی به ارزش حدود ۷میلیارد و ۸۰۰ میلیون ریال میان خانواده‌های مناطق هدف توزیع شد. علیزاده تصریح کرد: این بسته‌های بهداشتی شامل اقلامی مانند دستمال کاغذی، خمیردندان، مسواک، پودر لباسشویی، صابون، شامپو، نوار بهداشتی، پوشینه بزرگسال، پوشاک بچه و دستمال مرطوب بوده است که با هدف ارتقای سطح بهداشت عمومی در اختیار هم‌استان‌ها قرار گرفت.

خبر

راه‌اندازی بیمارستان سیار فوق تخصصی سپاه در زاهدان

سیستان‌وبلوچستان

معاون بهداری رزمی نیروی زمینی سپاه از راه‌اندازی بیمارستان سیار تخصصی و فوق تخصصی این نیرو در زاهدان مرکز استان سیستان‌وبلوچستان خبر داد.

دکتر رسول صادق، معاون بهداری رزمی نیروی زمینی سپاه در مراسم راه اندازی هفتاد و یکمین بیمارستان سیار تخصصی و فوق‌تخصصی این نیرو در زاهدان اعلام کرد: این بیمارستان با هدف ارائه خدمات درمانی رایگان به مردم مناطق کم‌برخوردار و حاشیه‌ای به مدت پنج روز به مراجعان خدمات تخصصی و فوق‌تخصصی ارائه می‌کند.

وی افزود: در این مأموریت درمانی، بیش‌از ۳۵پزشک متخصص و فوق‌تخصص به همراه ۷۰نفر از کادر پرستاری و پیراپزشکی حضور دارند و خدمات مورد نیاز بیماران به‌صورت کاملاً رایگان ارائه می‌شود.

این مسئول ادامه داد: این بیمارستان سیار در رشته‌های داخلی، زنان و زایمان، سونوگرافی، جراحی عمومی، گوش و حلق‌وبینی، قلب و عروق، مغز و اعصاب، اطفال، ارتوپدی، چشم‌پزشکی، پوست و نیز فوق تخصص‌های ریه، عفونی، جراحی پلاستیک، فوق تخصص اطفال و نفرولوژی به شهروندان خدمات ارائه می‌دهد.

صادق با اشاره به امکانات تجهیز شده در این مرکز درمانی گفت: خدمات اورژانس، تریاژ، آزمایشگاه، رادیولوژی، اتاق‌عمل، بخش بستری و داروخانه در این بیمارستان سیار فعال است و با استقرار تیم‌های تخصصی، ظرفیت پاسخگویی به حجم بالای مراجعان مردمی فراهم شده است.

وی با بیان اینکه با تأکید فرمانده کل سپاه، فرمانده نیروی زمینی و فرمانده قرارگاه قدس، این چهارمین بیمارستان سیار است که از ابتدای سال‌جاری در سیستان‌وبلوچستان راه‌اندازی می‌شود. ادامه داد: پیش از این نیز بیمارستان‌های سیار در مناطق اسفندک سراوان، کورین زاهدان و زهک منطقه سیستان مستقر شده و خدمات درمانی گسترده‌ای ارائه کرده‌اند.

معاون بهداری رزمی نیروی زمینی سپاه همچنین از اعزام هفت نفر از متخصصان بیمارستان شهید صدوقی اصفهان برای همکاری در این طرح خبر داد و گفت: این پزشکان در کنار کادر درمان بیمارستان حضرت نبی اکرم(ص) زاهدان به ارائه خدمات پرداخته و در ارتقای سطح کیفی درمان نقش‌آفرینی می‌کنند.